

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ๒) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาหลักอุปหรณิธรรมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และ๔) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค แนวทางข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสานอย่างเท่าเทียม (Mixed Method) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งซึ่งมีจำนวน ๑๒,๙๔๕ คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนโดยเทียบสัดส่วน (Proportional Multi-Stage Random Sampling) ตามขั้นตอนคือ ทำการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาร์โยยามาเน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ ๓๘๘ คน จากนั้นจึงหาขนาดกลุ่มตัวอย่างและสุ่มกลุ่มตัวอย่างของประชาชนตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้านด้วยการเปรียบเทียบสัดส่วน โดยทำการสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic sampling) ด้วยวิธีการนับเรียงลำดับความถี่ของเลขที่บ้าน และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (f-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ในส่วนของข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะ

ทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) สำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีจำนวน ๒๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๒ มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔๐ มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๗๘ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๒๐ และมีรายได้ต่อเดือนจำนวน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓๐

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ

แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม

จากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัด ลำพูน ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในลำดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.28$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ($\bar{X} = 3.20$) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 3.10$) และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน อยู่ในลำดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.92$) ดังรายละเอียดดังนี้

๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ลำดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของ อบต. โดยเข้าร่วมในการริเริ่มกำหนดเสนอโครงการและแผนงานต่าง ๆ ในกิจกรรม ตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของ อบต. และได้เข้าร่วมคิดและตัดสินใจกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของ อบต.

๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า ได้เข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่ อบต.จัดทำขึ้น ได้เข้าร่วม

หรือปรับปรุงระบบการบริหารงานของ อบต. ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และได้เข้าร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการตามแผนพัฒนาของ อบต.

๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าสามลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าเมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าทุกรายการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่าสามลำดับแรกคือ ได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านความสะอาด สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี และได้รับประโยชน์ในโครงการกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ติดเชื้อ

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่าสามลำดับแรกคือ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาตำบลของ อบต. อบต. ได้เปิดโอกาสให้ท่านเข้าร่วมควบคุม ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนพัฒนาของ อบต. และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานของ อบต.

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ แสดงด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t – test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษา แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีรายได้ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

ปัญหา

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน เกี่ยวกับประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำแผนเท่าที่ควรมากที่สุด จำนวน ๑๕ คน รองลงมาเป็นปัญหาประชาชนบางส่วนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผน จำนวน ๘ คน และน้อยที่สุดเป็นปัญหาเกี่ยวกับประชาชนไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นในการจัดทำแผน จำนวน ๖ คน

ข้อเสนอแนะ

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน เกี่ยวกับประชาชนควรมีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนให้มากยิ่งขึ้น

รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรชี้แจงทำความเข้าใจด้วย มากที่สุด จำนวน ๑๕ คน รองลงมาควรจัดเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ด้านการจัดทำแผนแก่ประชาชน จำนวน ๘ คนและน้อยที่สุดเสนอแนะว่าประชาชนควรกล้าที่จะนำเสนอสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดทำแผนให้มากขึ้น จำนวน ๖ คน

๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

ปัญหา

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเท่าที่ควร มากที่สุด จำนวน ๘ คน และปัญหาประชาชนไม่ให้ความสนใจการเข้าร่วมการปฏิบัติงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๕ คน

ข้อเสนอแนะ

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น มากที่สุด จำนวน ๘ คน และประชาชนควรให้ความสนใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น จำนวน ๕ คน

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ปัญหา

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เกี่ยวกับประชาชนยังไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างทั่วถึง มากที่สุด จำนวน ๑๑ คน และปัญหาผลประโยชน์ต่างๆ ยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนเท่าที่ควร จำนวน ๔ คน

ข้อเสนอแนะ

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลควรพัฒนาด้านต่างๆ อย่างทั่วถึงทั้งตำบล มากที่สุด จำนวน ๘ คน และผลประโยชน์ต่างๆ ควรเป็นไปเพื่อประโยชน์ตามที่ประชาชนต้องการ จำนวน ๔ คน

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ปัญหา

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เกี่ยวกับประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา มากที่สุด จำนวน ๙ คน และปัญหาประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจว่าเมื่อเสนอแผนพัฒนาไปแล้ว ควรมีการติดตามและประเมินผลด้วย จำนวน ๓ คน

ข้อเสนอแนะ

ประชาชนในตำบลป่าสัก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เกี่ยวกับประชาชนควรให้ความสำคัญกับการติดตามแผนพัฒนาต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ มากที่สุด จำนวน ๘ คน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ของการจัดทำแผนจนถึงขั้นการติดตามและประเมินผล จำนวน ๓ คน

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน สามารถที่จะอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

๑) **ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน** พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลป่าสักยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุไรวรรณ แจ่มใส** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษาตำบลวังหั่ว อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังหั่วระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังหั่วและความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังหั่ว ผลการศึกษาพบว่าระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนอยู่ในระดับมากโดยมีระดับความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอันดับหนึ่งรองลงมา คือ ด้านบทบาทหน้าที่ของประชาชนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเสนอปัญหาความต้องการเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาคือ ขั้นตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนและอันดับสุดท้ายคือขั้นร่วมกำหนดยุทธศาสตร์และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังหั่วพบว่า

ความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้แล้วการจัดทำแผน สรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาสามารถช่วยให้เรากำหนดอนาคตได้แม่นยำมากขึ้น แผนพัฒนาเป็นแผนที่มุ่งการพัฒนาท้องถิ่นแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสและอาชีพซึ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับ **ไพศาล แก้วบุตรดี** ได้วิจัยเรื่อง “ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่า ๑. การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน ได้แก่ ต้องสร้างชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญการจัดเวทีเรียนรู้และมีส่วนร่วม ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอย่างต่อเนื่องและจริงจัง แผนพัฒนาตำบลได้รับการนำไปปฏิบัติ มีการติดตามประเมินผลและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน^๑ ในการนำหลักคุณธรรมสำหรับสมาชิกของชุมชน คือมีส่วนร่วมในการปกครอง การหมั่นประชุมกันเป็นประจำ สิ่งที่จะสะท้อนแนวคิดนี้ ส่อเค้ามาตั้งแต่การนำองค์กรของผู้นำองค์กรแห่งนี้ ที่ท่านได้นำแนวคิดนี้มาใช้ ท่านนำเสนอแนวคิดนี้ในการ opening การเยี่ยมของเรา ซึ่งแสดงว่าท่านได้ใช้ธรรมะนี้อยู่เสมอ การนำของท่านที่ผู้นำสูงสุด มีความยุติธรรม และสร้างคุณค่าให้อำนาจตัดสินใจแก่บุคลากรทุกระดับโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเวทีต่างๆ ให้ทำในสิ่งที่รัก ทำให้มีความสุข เปิดโอกาสให้เลือกงานที่ชอบ ทำให้เกิดความรักสามัคคีในองค์กร มีวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างความผูกพันต่อบุคลากรในองค์กร เช่น ทุกคนยกมือไหว้ทักทายทุกเช้า การเคารพในผู้อาวุโส การประชุมประจำเดือน และมีเวทียกย่องชมเชยในการทำความดี มีนโยบายสร้างจิตสำนึกให้รักองค์กร การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ นอกจากการพัฒนาในบุคลากรซึ่งก่อให้เกิดการอย่างครอบคลุมและพยายามตอบสนองความต้องการของประชาชน นำความต้องการ

^๑ ไพศาล แก้วบุตรดี, “ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดกาฬสินธุ์”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์), ๒๕๕๕.

ของประชาชนมาจัดบริการ โดยการเพิ่มศักยภาพการให้บริการ ในด้านต่างๆ การขยายเวลาการให้บริการ เป็นต้น

๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลป่าสักยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร สอดคล้องกับ **อารียา บุญเปลื้อง** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ : เปรียบเทียบชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยภูเขา” พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสูงตัวแปรปัจจัยด้านเพศสถานภาพสมรสรายได้ตำแหน่งจำนวนครั้งที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของผู้นำท้องถิ่นทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลางและยังมีความแตกต่างในการประสานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันมีผลสืบเนื่องมาจากผู้นำท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นและขาดความรู้ในกระบวนการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการร่วมรับประโยชน์ทั้งผู้นำชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาไม่ได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอันได้แก่ ค่าตอบแทนในการเข้าร่วมจัดทำแผน^๒ สอดคล้องกับงานวิจัยของ**ธนวัฒน์ คำภีลานนท์** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการในชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคตจังหวัดปทุมธานีผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางรายด้านอยู่ในระดับมากหนึ่งด้านคือการการรับผลประโยชน์และอยู่ในระดับปานกลาง ๓ ดังนี้ ด้านการตัดสินใจด้านการประเมินผลและด้านปฏิบัติการ”^๓ และสอดคล้องกับ **พิกุล สัจจามรรค** ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลนครลำปางอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง” ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครลำปาง ผลการศึกษาพบว่าประเด็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลนครลำปางพบว่าประชาชนจำนวนมากมีความรู้พื้นฐานในเรื่องสิทธิและหน้าที่ตาม

^๒ อารียา บุญเปลื้อง, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เปรียบเทียบชาวไทยภูเขากับชาวไทยพื้นราบ”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๙.

^๓ ธนวัฒน์ คำภีลานนท์, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร), ๒๕๕๐.

รัฐธรรมนูญสอดคล้องกับรัฐบาลให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นพบว่า กิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรีนครลำปางแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความสนใจในความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นประเด็นการขยายผล การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลนครลำปางคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนขั้นตอน การปฏิบัติการหรือการดำเนินการขั้นตอนการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันและขั้นตอนการติดตามประเมินผลซึ่งผลการศึกษาที่ได้ประชาชนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมเพราะมีตัวแทนหรือเพื่อนบ้าน เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่แล้วเทศบาลนครลำปางจะต้องกระตุ้นและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมกระบวนการบริหารจัดการซึ่งได้แก่การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล^๔ ทั้งนี้การนำเอาหลักอภิธานิธรรมบัญญัติวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อัน มิได้ตกลงบัญญัติวางไว้ และไม่เหยียบย่ำลัทธิสิ่งที่ดีตกลงวางบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมันอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมนูญ การนำหลักธรรมมาเสริมแนวคิดในการสร้าง “กติการ่วม” ของมารค ตามไท ได้อย่างน่าสนใจ เพราะว่าการสร้างกติกาทางสังคมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากคนในสังคมขาด “พลังงานทางสังคม” พลังในบริบทนี้คืออะไร เกิดจากอะไร และจะนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้อย่างไร ประเวศ วสี ชี้ว่า “พลังที่เกิดจากการร่วมกันคิด และร่วมกันกระทำ” ที่แต่ละคนมีอยู่เป็นหน่วยเล็ก ๆ และก่อให้เกิดพลังทางสังคมขึ้น เมื่อ “พลังงานทางสังคมนั้นเกิดจากการร่วมมือกันจากหลายฝ่าย” เหตุผลที่ต้องใช้พลังทางสังคมก็เพราะว่า “การใช้อำนาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนได้” ฉะนั้น “จำเป็นต้องอาศัยการร่วมมือของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งหมด” ด้วยเหตุนี้ จึงนำเสนอหลัก “อภิธานิธรรม” ขึ้นมา “เสริม” เพื่อให้ “สามัคคี” ทำงานได้อย่างคล่องตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้การสร้างกติการ่วมกันของคนในสังคมเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย ชัดเจนและเกิดความสมานฉันท์ได้ง่ายขึ้น

๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลป่าสักยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เท่าที่ควร สอดคล้องกับ **สุภาพ ศรีเมือง** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาตำบล: ศึกษากรณีตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาตำบลบ้านโพธิ์ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลของประชาชนตำบลบ้านโพธิ์อำเภอโพนพิสัยจังหวัดหนองคายโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพคือการสังเกตและ

^๔ พิกุล สัจจามรรค, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลนครลำปาง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๘.

สัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๐ คน โดยแยกเป็นกลุ่มผู้รู้ในตำบล จำนวน ๙ คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ๒๒ คน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ๒๒ คน คณะกรรมการพัฒนาสตรี ๓๓ คน กลุ่มเกษตรกร ๒๒ คน กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต ๑๔ คน กลุ่มเยาวชน ๒๒ คน และกลุ่มองค์กรอื่นๆ ๕ คน เสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาตำบลบ้านโพธิ์จากสภาพเดิมคือสภาพตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ มีข้อแตกต่าง ดังนี้ ด้านคณะกรรมการสภาตำบลมีคณะกรรมการสภาตำบล ๓ คน โดยมีกำนันเป็นประธานสภา คัดเลือก ๑ คน และเลขานุการที่มาจากราชการที่ปฏิบัติงานในตำบล ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลมีคณะกรรมการบริหาร ๗ คน ซึ่งจะคัดเลือกประธาน ๑ คน เลขานุการ ๑ คน ด้านงบประมาณสภาตำบลไม่มีงบประมาณเป็นของตนเอง ต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณเป็นของตนเอง โดยมีรายได้จากการเก็บภาษีรายได้ในตำบล และเงินอุดหนุนจากรัฐบาลด้านการจัดทำแผนพัฒนาตำบล สภาตำบลมีคณะทำงานสนับสนุน การปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบลเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือองค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยคณะกรรมการบริหารผ่านความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการบริหารดำเนินงานสภาตำบลมีคณะกรรมการบริหารงาน ๓ คน กิจกรรมหรือโครงการ จะอาศัยหน่วยงานราชการที่เป็นเจ้าของงบประมาณเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลมีคณะกรรมการบริหารเป็นผู้ดำเนินการด้านการตรวจสอบสภาตำบล มีบทบาทในการตรวจสอบดำเนินการน้อย เนื่องจากงบประมาณเป็นของหน่วยงานของรัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลบ้านโพธิ์พบว่า ด้านการเสนอปัญหาประชาชนจะมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๔๖.๘) โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ประชาชนส่วนมากมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๓๗.๕) โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการพัฒนาสตรีด้านการบริหารดำเนินการประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วม (ร้อยละ ๔๐.๙) กลุ่มที่มีส่วนร่วม ในด้านการบริหารจะเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลปี พ.ศ.๒๕๓๗ ด้านการตรวจสอบประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ (ร้อยละ ๓๑.๙) และด้านการรับประโยชน์ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการหรือจัดทำขึ้น แต่ระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๔๖.๒๕) โดยร่วมดูแลกิจกรรมหรือโครงการที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำขึ้น การนำหลักธรรมเกี่ยวกับการสร้างกตเวทิตา โดยใช้ “พลังทางสังคม” เข้ามาช่วยนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ หากสังคมใดสังคมหนึ่งได้ใช้อำนาจเหนือ (Power Over) อันเป็นการใช้อำนาจใหญ่กว่า “กดทับ” อำนาจที่มีขนาด และกำลังที่เล็กกว่าดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าว ฉะนั้น เมื่อใดก็ตาม ผลประโยชน์

และความต้องการทั้งในด้านอำนาจทางการเมือง การปกครอง และด้านทรัพยากร ได้มีการเจรจา และตกลงกันอย่างยุติธรรม เสมอภาค และเท่าเทียมกันในสังคม เมื่อนั้นการสร้าง “กติการ่วม” นับเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในสังคม

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลป่าสักยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการการติดตามและประเมินผลเท่าที่ควร สอดคล้องกับ **พระบุญเลิศ จูฑโกลโณ (แสงวิไลยาน)** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม ” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวม ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๒.๖๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม จำแนกตาม เพศ อายุ พบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ พบว่า ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม ประชาชนมีส่วนร่วมความคิดและตัดสินใจกำหนดแผนพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลน้อย ประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงาน การตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้อย ประชาชนยังไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการประกอบอาชีพเพียงพอ ประชาชนไม่มีโอกาสในการเข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการใช้งบประมาณ การประเมินแผนงานการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม องค์การบริหารส่วนตำบลควรสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนวทางร่วมกันปรับปรุงระบบการบริหารงานและตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนให้ประชาชนได้มีทุนทรัพย์ในการจัดซื้อเครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ควรเปิด

โอกาส ให้ประชาชนเข้าร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น^๕ เมื่อวิเคราะห์จากนักวิชาการและปฏิบัติการด้านสันติวิธีในเบื้องต้นพบคำตอบที่น่าสนใจว่า ความยุติธรรมเป็นเครื่องมือประการหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความ “สามัคคี” ให้เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน หากมองในมิตินี้จะพบว่า สามัคคีคือเป้าหมาย (Goal) ส่วนความยุติธรรมคือเครื่องมือ หรือตัววิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้สังคมไทยเป็นสังคมแบบพหุนิยม (Pluralism) ที่ประกอบด้วยกลุ่มคน กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และกลุ่มขัดแย้งหลายกลุ่ม ฉะนั้น การนิยาม หรือให้ความหมายของคำว่า “ยุติธรรม” ย่อมมีความเห็น มุมมอง และแนวทางในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน และย่อมเป็นเรื่องยากที่จะหาบทสรุป หรือหาความหมายร่วมกันในระยะเวลาอันสั้น ถึงกระนั้น ประเด็นเรื่องการสร้าง “กติการ่วม” (Ground Rules) นับเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่สังคมไทยจะต้องสร้างเวทีเพื่อหาบทสรุปร่วมกันโดยอาศัยความร่วมมือจากองคาพยพต่างๆ ในสังคมบนบาทฐานหลักการต่างๆ เช่น หลักการบริหารนิยธรรม โดยการดึงภาคส่วนต่างๆ ที่มีความเห็นต่างเข้ามาพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวลา และสถานที่ที่เหมาะสม (Inclusive Society) เพื่อให้เกิดกระบวนการแบ่งปันข้อมูลที่รอบด้าน โดยไม่พยายามที่จะผลักคนที่เห็นต่างออกไปจากสังคมไทย (Exclusive Society) กรณีสึกษาที่สำคัญยิ่งในประเด็นนี้คือ หากมองในเชิงพุทธ สังคมที่พระพุทธเจ้าปรารถนาจะเห็นคือ “สังคมแห่งความพร้อมเพรียง” เพราะว่า “ความพร้อมเพรียงแห่งหมู่คณะ นำความสุขมาให้” สังคมแบบพหุนิยมนี้เป็นสังคมที่จะต้องเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนต่างๆ ได้ดำรงอยู่อย่าง “มีศักดิ์ศรี” และ “เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน” และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ “การสร้างกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน” ที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ เพื่อทำให้สังคมของพระองค์เพียงพอที่จะรองรับกลุ่มคนต่างๆ ให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม เพื่อใช้ความยุติธรรมเป็นเครื่องสร้าง “สามัคคีธรรม” ให้เกิดขึ้น และพร้อมที่จะรองรับบรรยากาศแห่ง “สันติธรรม” ในลำดับต่อไป.

๕) ประชาชนที่มีเพศ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกัน สามารถอภิปรายผลได้ว่า เพศไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประยูร เหลาวัฒนา**^๖ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดงใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า

^๕ พระบุญเลิศ ฐิตโสภโณ (แสงวิไลยสาน), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

^๖ ประยูร เหลาวัฒนา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดงใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่ที่มีเพศ แตกต่าง กัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

๖) ประชาชนที่มีอายุ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหาร ส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อายุไม่ได้เป็น ปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภานุพล ภูเขา**^๗ ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษา เฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๗) ประชาชนที่มีอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การ บริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ **ภานุพล ภูเขา**^๘ ได้วิจัยเรื่อง “ทศพิธราชธรรม กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบาง เพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๘) ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษา แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วุฒิการศึกษาที่ต่างกันเป็นปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกันด้วย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ **ศิริพร ต้นยะแสง**^๙ ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ของประชาชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม พบว่า การศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วน ร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น

^๗ ภานุพล ภูเขา, “ ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^๘ ภานุพล ภูเขา, “ ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^๙ ศิริพร ต้นยะแสง, “ การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน : กรณีศึกษาองค์การ บริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๒.

๙) ประชาชนที่มีรายได้ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รายได้ที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกันด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมศักดิ์ น้อยนคร**^{๑๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์” จากการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทางการวิจัย ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนให้มากขึ้น ส่งเสริมการกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการจัดทำแผนหรือกล้าที่จะเสนอปัญหาต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนต่อไป

๒. องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อพิจารณากำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มากยิ่งขึ้น เพราะงบประมาณจะมีผลต่อการเสนอโครงการต่างๆ ตามแผนพัฒนา ซึ่งหากประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมการจัดสรรงบประมาณ ก็จะทำให้สามารถกำหนดโครงการที่เกิดความคุ้มค่าต่องบประมาณที่ได้รับการจัดสรรอย่างแท้จริง

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมประชาชนในการร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะโครงการที่มีลักษณะเป็นวัตถุ สิ่งของต่างๆ ควรมีการดำเนินการเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

^{๑๐} สมศักดิ์ น้อยนคร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์), ๒๕๕๑.

๔. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการจัดทำบัญชีต่างๆ ให้มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบโดยประชาชนได้ เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ที่มีงบประมาณจำนวนมากเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

๑. ประชาชนควรให้ความสนใจในการจัดทำแผนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้น ร่วมในการตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ที่จะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและนำไปบรรจุไว้ในแผนการพัฒนาชุมชนได้

๒. ประชาชนควรให้ความสนใจในการตรวจสอบการบริหารงานและการดำเนินการตามแผนงานต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้น รวมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนแผนการพัฒนาให้สำเร็จตามแผนที่ได้วางไว้

๓. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการติดตามรับผลประโยชน์ต่างๆ จากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาให้มากขึ้น

๔. ประชาชนควรให้ความสำคัญกับการติดตามประเมินผลในส่วนของการควบคุมการจัดทำบัญชีต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานในด้านงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อหารูปแบบที่ดีในการสร้างการมีส่วนร่วมและใช้ผลประโยชน์ในการวิจัยในทั้งที่

๒. ควรมีการวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้สำหรับการนำแนวคิดและปัญหาที่คณะกรรมการหมู่บ้าน ร่วมกันนำเสนอเพื่อสังเคราะห์เป็นสภาพปัญหาโดยรวมของท้องถิ่นในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้สภาพปัญหาที่เป็นจุดรวมที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับชาติต่อไป

๓. ควรมีการวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการพัฒนาต่อไป